

УДК 37.018.1:027.8:37.035.6

Шишкіна Олександра Сергіївна
(*наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.*)
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

РОЛЬ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

Анотація. У тезах показано значення шкільних бібліотек у патріотичному вихованні учнів. Обґрунтовано необхідність модернізації традиційних та впровадження інноваційних форм роботи з книгою для поглиблення національної свідомості школярів. Проаналізовано ефективність дискусій, конкурсів, краєзнавчих подорожей, конференцій, аукціонів, усних журналів, інсценізацій, літературних вечорів, епістолярних репортажів, перегляду документальних спогадів та уроків мужності у формуванні патріотизму й національної свідомості учнів.

Ключові слова: шкільна бібліотека, патріотичне виховання учнів, літературна освіта, читацькі навички, інноваційні форми роботи, співпраця бібліотекарів і педагогів.

У сучасній Україні відбувається процес становлення нової парадигми літературної освіти та виховання, що зумовлює необхідність комплексного переосмислення та модернізації як окремих функціональних аспектів діяльності шкільних бібліотек, так і загальної системи бібліотечної справи. Шкільні бібліотеки відіграють визначальну роль у формуванні національної ідентичності учнівської молоді, зокрема через ініціювання та проведення патріотично спрямованих заходів [1].

Питання, що стосуються формування читача в освітніх закладах та розвитку його читацьких умінь і навичок, знайшли відображення в дослідженнях Б. Степанишина, Н. Волошиної, Є. Пасічника, В. Щербини та інших авторів, однак у цих працях досліджуються здебільшого традиційні форми роботи читача з книгою. У зв'язку з оновленням принципів літературної освіти (ціннісного підходу, толерантності, мультикультуралізму, наближення викладання літератури в школі до реалій і проблем сьогодення, іманентності, компаративності та ін.) традиційні форми діяльності шкільних бібліотек потребують модернізації та впровадження інноваційних підходів [3].

З огляду на актуальні суспільні виклики перед навчальними закладами, зокрема шкільними бібліотеками, постає завдання побудови виховного процесу, який би формував у школярів патріотичну свідомість, давав глибоке розуміння національної історії, ідентичності та самобутності. Визнаючи вагому роль мови як інструменту впливу на молодь, особливо в умовах суспільної нестабільності, що вимагає духовної стійкості та єдності, першочерговим є завдання запобігання деструктивним впливам безвір'я, нищості, лицемірства та байдужості на світогляд юних громадян. Натомість необхідно цілеспрямовано культивувати високі загальнолюдські цінності, серед яких особливе місце займає патріотизм, що має здійснюватися на засадах координованої співпраці педагогічних працівників і бібліотекарів [1].

З метою поглиблення національної свідомості учнівської молоді засобами книжкової культури вагомим значення набуває систематичне та цілеспрямоване використання бібліотекарями різноманітних форм роботи.

Серед традиційних підходів виокремимо:

а) дискусійні заняття за змістом прочитаних творів, що сприяють розвитку критичного мислення, формуванню власної позиції та вмінню аргументувати її на основі аналізу літературного матеріалу;

б) літературні конкурси. Такі заходи стимулюють пізнавальний інтерес, творчу активність учнів і поглиблюють їхні знання з літератури;

в) літературно-краєзнавчі подорожі, що забезпечують інтеграцію літературних знань з історико-культурним контекстом, сприяють усвідомленню національної ідентичності крізь призму літературних образів і місцевої історії;

г) читацькі конференції. Така форма роботи є платформою для обміну думками щодо прочитаних книг, розвитку комунікативних навичок і поглибленого аналізу літературних творів;

д) літературні аукціони, що активізують читацьку зацікавленість, сприяють кращому засвоєнню змісту та розумінню художньої цінності літературних творів;

е) тематичні усні журнали. Така форма пропагування читання дає змогу в доступній та цікавій формі презентувати інформацію з літератури, історії та культури, розширюючи кругозір учнів;

є) інсценізації літературних персонажів («парад літературних героїв»), що залучають учнів до читання літературних творів, розвивають їхні творчі здібності та емоційний інтелект;

ж) літературні вечори, що створюють атмосферу зацікавленості літературою, заохочують учнів до спілкування на літературні теми, сприяють розвитку їхніх естетичних смаків.

Особливої уваги потребує робота бібліотек, спрямована на розуміння історичних процесів у дітей різного віку. Важливим є роз'яснення правдивої історії України, ознайомлення з життям і діяльністю національних героїв, розкриття трагічних сторінок минулого українського народу та формування глибокого розуміння сутності патріотизму [2].

У контексті висвітлення подій Другої світової та російсько-української війни, крім традиційних літературних вечорів пам'яті, доцільним є впровадження інноваційних форм роботи. Ними постають:

а) епістолярні репортажі. Ознайомлення з автентичними фронтовими листами, прослуховування аудіозаписів листів сприяє емоційному залученню учнів до подій війни, формує розуміння особистих переживань учасників та їхнього внеску в перемогу;

б) літературно-поетичні години. Поєднання художнього слова та поезії воєнних років дає змогу глибше розкрити трагізм подій, передати патріотичні почуття та вшанувати пам'ять загиблих;

в) перегляд та обговорення документованих спогадів. Ознайомлення з першоджерелами, свідченнями очевидців сприяє формуванню об'єктивного уявлення про події війни та її наслідки;

г) уроки мужності. Ідеться про заходи, спрямовані на виховання почуття патріотизму, відваги, самовідданості та готовності до захисту Батьківщини на прикладах героїчних вчинків учасників Другої світової війни та сучасних захисників України [1].

Отже, шкільні бібліотеки за умови їх системної модернізації, тісної співпраці з педагогічним колективом та активного впровадження як традиційних, так і інноваційних форм роботи, є потужним інструментом патріотичного виховання учнівської молоді, формування її національної ідентичності, громадянської відповідальності і глибокого розуміння історії та культури України. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку конкретних методичних рекомендацій щодо впровадження запропонованих форм роботи в практику шкільних бібліотек та оцінку їх ефективності у виховному процесі.

Список використаних джерел

1. Бібліотека закладу загальної середньої освіти – стратегічний партнер Нової української школи. Науково-методичний журнал *Джерело педагогічних інновацій* / уклад.: Л. Ворфлік, З. Жеребка; гол. ред. Л. Д. Покроєва. Вип. № 3(35). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2021. 204 с.
2. Національно-патріотичне виховання в Україні: наук.-допом. бібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ: 2019. 368 с.
3. Роль шкільної бібліотеки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді: збірник методичних матеріалів / упоряд. Л. В. Ворфлік, З. Г. Жеребка, за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, С. Є. Вольянської. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. 236 с.

УДК 021.8 – 048.35:001.891.3

Чурікова Валерія Олегівна

(наук. керівник – магістр державного управління Чиркова М. Ю.)

**Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава**

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ВІДКРИТОГО ПРОСТОРУ

Анотація. У тезах розглядаються теоретичні основи модернізації сучасної бібліотеки як відкритого простору, орієнтованого на задоволення потреб громадян в умовах цифрових трансформацій. Сучасні бібліотеки еволюціонують під впливом двох основних світоглядних парадигм – традиціоналістичної та нової.

Ключові слова: бібліотека, концепція, відкритий доступ, простір.

Сучасна бібліотека розвивається під впливом двох основних світоглядних підходів: традиційного, який розглядає бібліотеку як сховище знань, та нового, що виник в умовах глобалізації та революції в комунікаціях. За новим підходом бібліотека виступає як соціальний інститут, що забезпечує доступ до інформаційних і комунікаційних мереж, акцентуючи на інноваційних послугах, соціалізації користувачів та підтримці особистісного розвитку. У цьому контексті бібліотеки стають полікультурними просторами, де поєднуються концептуальні і технологічні інновації.

Інформаційний простір бібліотеки виходить за межі традиційних фізичних приміщень і включає архітектурні, технічні та цифрові компоненти, які дають